

УДК 378:[796+793.3]

Є. Є. Завгородня

**РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ
ЯК ПРІОРИТЕТНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО
САМОРОЗВИТКУ**

Система сучасної вищої освіти в Україні спрямована на подальший розвиток і вирішення нагальних завдань формування активної особистості викладача, його здатності до реалізації свого творчого потенціалу у складних та динамічних соціальних і економічних умовах, на його духовний і професійний саморозвиток. Все глибше проникають та посилюються тенденції спрямовані на зміну змісту вищої освіти, вдосконалення методів та форм роботи зі студентами. З кожним роком все більше уваги приділяється самостійній і індивідуальній творчо-пізнавальній компоненті навчального процесу, яка сприяє розвитку процесу самоактуалізації студента, тобто, повноцінної реалізації свого творчого потенціалу, різносторонніх здібностей і можливостей.

Особливої уваги, безумовно, потребує система вищої освіти, в якій головним завданням є фахова підготовка майбутнього спеціаліста, який володіє широким спектром знань і вмінь з дисциплін природничо-наукової (фундаментальної), загально професійної і практичної підготовки та сучасними інноваційними методиками їх викладання, які спрямовані на розвиток ініціативності, активності, самостійності і критичного сприйняття та осмислення інформаційних потоків. Сучасний фахівець повинен бути здатним нейтралізувати зовнішні антинаукові інформаційні впливи навколишнього середовища знаходити умови і можливості для безперервного самовдосконалення, самореалізації, самовиховання.

Аналізуючи сучасні психолого-педагогічні дослідження, можливо зробити висновок, що в сучасному освітньому середовищі проблемі формування творчої активності майбутніх фахівців приділяється значна увага. Вона піднімається у працях Л. Виготського, С. Гончаренка, О. Олексюк, Г. Падалки, С. Сисоєвої, В. Тернопільської, О. Рудницької та багатьох інших. Результати їх досліджень доводять, що творча активність повинна розглядатися як інтегративна характеристика особистості, яка, по-перше, відображає нові мотиви її поведінки і потреби творчого самовираження, а з іншого боку що знаходить своє вираження в якісних змінах професійної діяльності.

Як відзначається багатьма авторами наукових досліджень, існує декілька рівнів розвитку активності особистості:

- перший, найпоширеніший рівень, це репродуктивно-наслідувальна активність. На цьому рівні власний досвід особистості, його накопичення, відбувається шляхом запозичення (наслідування)

досвіду інших людей. Цей процес характерний для всього життєвого шляху людини, при цьому, особистісна активність, її рівень, недостатня. Бо досвід інших людей базується на основі минулого, а сучасне життя ставить перед особистістю нові задачі, ефективно вирішувати які потрібно спираючись на сьогоднішній день;

- другий рівень це пошуково-виконавча активність. Для цього рівня характерна більша самостійність особистості, людина сприймає задачу і самостійно шукає шляхи її розв'язання;

- третій, найвищий, рівень це творча активність. На цьому рівні особистість прагне знайти нові, оригінальні, нешаблонні, способи ефективного вирішення поставлених завдань з прицілом на майбутнє.

Творча активність майбутнього фахівця в даній роботі буде розглядатися як найвищий рівень педагогічної діяльності, як вияв активності особистості викладача. Варто зазначити, що активність це система сукупності окремих компонентів, взаємозв'язок яких дозволяє виявити нові інтелектуальні якості особистості студента, чи властивості, які мають відношення до їх формування. До таких важливих властивостей, перш за все, належить професійна компетентність, його гуманістична спрямованість у майбутній діяльності, розвинуті педагогічні здібності та набута педагогічна техніка.

Заслуговує на увагу сприйняття творчої активності як природного потенціалу особистості студента і рушія його творчого розвитку, визначаючи її вплив, як сприятливий для процесу формування фахової компетентності майбутнього викладача.

Приєднуючись до думок провідних науковців, ми погоджуємося, що процес перетворення й удосконалення сучасної вищої освіти вимагає пошук нових ідей, технологій, форм і методів організації навчального процесу з метою професійно-творчого розвитку особистості на основі її внутрішніх мотивів, системи цінностей і професійних цілей. Активність майбутнього фахівця виступає багатокомпонентним і багатофакторним явищем, що характеризує собою сплав знань і умінь, особистісних і професійних якостей та здібностей майбутнього викладача, направлених на створення суб'єктивно і об'єктивно нового в педагогічній практиці та зумовлює можливість професійного розвитку майбутнього фахівця [2].

Поняття «професійного саморозвитку» є одним з центральних у педагогічній психології, воно визначається як складний поступ, який характеризується прогресивними й регресивними інтелектуальними, поведінковими, особистісними та діяльними змінами перш за все в самій людині. Так Л. Виготський зазначав, що «розвиток є неперервним процесом саморуху, що характеризується передусім постійним виникненням утворенням нового, чого не було на попередніх етапах» [1].

Зауважимо, професійний розвиток майбутнього фахівця – це свідомий, осмислений та цілеспрямований процес спрямований на підвищення рівня як своєї професійної компетентності так і розвитку значущих професійних якостей у відповідності до динамічних зовнішніх

соціальних і економічних вимог, конкретних умов наступної професійної діяльності, сформованої програми власного розвитку. Наголошуємо, що не існує межі для професійного самовдосконалення та саморозвитку, бо цей процес має динамічний, діалектичний характер і зумовлюється новими цілями та новими вимогами, які з'являються у відповідності зі змінами стандартів професійної діяльності, а також ідеальних уявлень про зміст, сенс, методи і форми професійної діяльності.

У психолого-педагогічних літературних джерелах виділяють два основні напрямки саморозвитку особистості:

- самовиховання (виховання волі, особистісних якостей, формування певних рис характеру та поведінки);
- самоосвіта (розумове виховання, інтелектуальне зростання, накопичення загальних і професійних знань і умінь).

Самоосвітня діяльність майбутнього фахівця передбачає не лише просте накопичення нової інформації з обраної сфери діяльності, а й постійне системне осмислення та періодичне переосмислення цієї інформації, порівняння і інтеграцію з набутими раніше знаннями. Наголошуємо, питання самоосвіти майбутніх спеціалістів тісно пов'язане з активністю майбутнього вчителя. Адже у структурі активності майбутнього фахівця існує внутрішня єдність всіх компонентів, а їх збалансованість і повнота представлені особистісними і професійними властивостями і якостями, які додають майбутньому фахівцю додаткову силу, тим самим забезпечуючи йому здатність виступати в ролі суб'єкта педагогічної творчої діяльності [5].

Потреби в активності у кожного майбутнього фахівця специфічні, притаманні тільки цій особистості, оскільки на їх склад впливають різноманітні фактори, серед яких: особистість вихователя, наукова і педагогічна підготовка, його інтереси, загальноосвітній та культурний рівень; результати власної педагогічної роботи, самооцінка та оцінка його праці іншими суб'єктами навчального процесу [2].

Сучасні методики формування активності майбутнього фахівця ґрунтуються на концептуальних засадах педагогічної майстерності й педагогічної творчості. Саме тому, формування активності майбутнього фахівця можливо визначити як процес створення необхідних умов для такої теоретичної та практичної професійної підготовки, яка зможе забезпечити розвиток творчих особистісних якостей та професійних умінь, які будуть сприяти майбутній педагогічній діяльності, результатом якої є подальший професійний саморозвиток [4].

На основі узагальнення практичних напрацювань В. Тернопільської, С. Сисоєвої, Н. Чернухи, нами було виокремлено принципи формування активності майбутнього фахівця в сучасній професійній підготовці фахівців: поєднання традицій і новаторства; системність та послідовність навчання; індивідуалізація та диференціація; наочність; поєднання вербальних і невербальних факторів впливу; рух від простого до складного; багаторазове повторення та

варіативність; міцність знань і умінь; між предметні зв'язки. А з боку саморозвитку особистості характеристиками професійного саморозвитку буде результат всіх вище згаданих процесів.

Варто зазначити, комплексна професійна підготовка майбутніх фахівців передбачає не лише формування активності, практичних навичок та умінь професійної праці, але й створює базу для можливого подальшого засвоєння та удосконалення ними професійної та педагогічної майстерності, розвитку професійно-практичних здібностей, без яких неможлива майбутня викладацька діяльність, відкриває шлях до саморозвитку [6].

Зауважимо, система вищої освіти в Україні, сучасні суспільні потреби гуманізації її змісту, курс на всебічний, гармонійний розвиток особистості кожного майбутнього фахівця вимагають створення відповідного середовища яке буде здатне формувати творчу активність студента вимагає перш за все оновлення програм із профільних дисциплін для спеціальної професійної підготовки викладача. Наголосимо, творча пізнавальна активність є передумовою творчої діяльності, а, отже, розвитку творчих здібностей і потенціалу особистості.

На наше переконання, конкурентоспроможний фахівець завжди займається самоосвітньою діяльністю для розвитку у себе навичок контролю за своїми вчинками та психічним станом; швидкого оцінювання різних ситуацій; вміння аналізувати свої дії та діяльність учнів; вміння спілкуватися, отримувати та обробляти інформацію; навичок та вміння організувати будь-який педагогічний процес. Основним критерієм, який характеризує підвищення рівня професійної майстерності, виступає процес професійного саморозвитку. Саморозвиток це один із основних чинників, який формує професійну культуру викладача. Творчий фахівець-професіонал ніколи не задовольняється досягнутим рівнем свого професійного розвитку, бо в цьому випадку процес професійного зростання припиняється.

Перспективи розвитку творчої активності майбутнього фахівця полягають у потребі відродження у студентської молоді ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності, нерозривності та взаємозумовленості; сприянні зростанню свідомості студентської молоді, залучення їх до креативності у майбутній професійній діяльності; доцільності утвердження пріоритетів здорового способу життя людини; потребі у фахівцях в межах всієї України; а також бажанням молоді здобути сучасну освіту із обраної спеціальності; необхідністю підготовки конкурентоспроможних фахівців, які будуть відповідати міжнародним стандартам; наявності відповідної технічної та методичної бази; підготовки висококваліфікованих сучасних спеціалістів із вченими ступенями й званнями.

Список використаної літератури

1. **Андреев А. Л.** Искусство, культура, сверхкультура: философия искусства Н. А. Бердяева / А. Л. Андреев; Ред. А. С. Батюшкова. – М. : Знание, 1991. – 64 с. 2. **Бердяев Н. А.** Самопознание: Опыт философской автобиографии / Н. А. Бердяев. – М. : Мысль, 1991. – 220 с. 3. **Бех І. Д.** Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / І. Д. Бех / Наук. видання. – К. : Либідь, 2003. – 280 с. 4. **Отіч О. М.** Педагогіка мистецтва у розвитку творчого потенціалу педагога позашкільного навчального закладу / О. М. Отіч // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. – Київ, 2011. – Вип. 3. – Ч.1. – С. 52–60. 5. **Телегин А. А.** Народно-сценический танец и методика его преподавания: учеб. пособие для студентов высших учебных заведений культуры и искусств / А. А. Телегин. – Самара, 2005. – 229 с. 6. **Андрущук Л. М.** Місце творчості в процесі поетапного формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії / Л. М. Андрущук. – К., 2006. – 126 с.

Завгородня Є. Є. Розвиток творчої активності майбутнього фахівця, як пріоритетна складова професійного саморозвитку

Статтю присвячено проблемі формування творчої активності майбутнього фахівця у контексті професійного саморозвитку, яка може бути взята за основу при дослідженні процесу формування фахової культури спеціалістів у освітньому середовищі вищого навчального закладу. Узагальнено визначення творчої активності, виокремлені перспективи формування творчої активності майбутнього фахівця, сформульовані рівні творчої активності. Визначено, що основним критерієм, який характеризує підвищення рівня професійної майстерності, виступає процес професійного саморозвитку. Сформульовані принципи формування активності майбутнього фахівця в сучасній професійній підготовці: поєднання традицій і новаторства; системність та послідовність навчання; індивідуалізація та диференціація; наочність; поєднання вербальних і невербальних факторів впливу; рух від простого до складного; багаторазове повторення та варіативність; міцність знань і умінь; між предметні зв'язки.

Ключові слова: активність, творча активність, рівні активності, структура творчої активності.

Завгородня Е. Е. Развитие творческой активности будущего специалиста как приоритетная составляющая профессионального саморазвития

Статья посвящена проблеме формирования творческой активности будущего специалиста в контексте профессионального саморазвития, которая может быть взята за основу при исследовании процесса формирования профессиональной культуры специалистов в образовательной среде вуза. Обобщены определения творческой

активности, виділені перспективи формування творчої активності майбутнього спеціаліста, сформульовані рівні творчої активності. Визначено, що основним критерієм, що характеризує підвищення рівня професійного майстерства, є процес професійного саморозвитку. Сформульовані принципи формування активності майбутнього спеціаліста в професійній підготовці: поєднання традицій і новаторства; системність і послідовність навчання; індивідуалізація і диференціація; наочність; поєднання вербальних і невербальних факторів впливу; рух від простого до складного; багаторазове повторення і варіативність; міцність знань і умінь; міжпредметні зв'язки.

Ключові слова: активність, творча активність, рівні активності, структура творчої активності.

Zavhorodnya E. Development of Creative Activity of Future Specialist, as a Priority Component of Professional Self

The system of modern higher education in Ukraine is aimed at further addressing the urgent problems of vocational training of the future professional with a wide range of knowledge and skills in the disciplines of natural sciences (fundamental), general professional and practical training and modern innovative methods of teaching, aimed at the development of initiative, activity, self-reliance and critical thinking and perception of information flows in complex and dynamic social and economic conditions. This process requires a search for new ideas, technologies, forms and methods of organization of the educational process to professional and creative development of the personality on the basis of its internal motives, values and professional goals. The article is devoted to the formation of creative activity of the future expert in the context of professional self-development, which can be used as a basis for the study of the process of formation of professional culture experts in the educational environment of higher education. Overview definition of creative activity, identification of prospects for formation of creative activity of future specialist formulated level of creative activity. Determined that the main criterion that characterizes improvement of professional skills, professional self-serving process. The principles of formation of future professional activity in modern professional training: a combination of tradition and innovation; consistency and continuity of learning; individualization and differentiation; clearness; a combination of verbal and nonverbal factors influence; movement from simple to complex; repetition and variation; the strength of knowledge and skills; between substantive ties.

Key words: activity, creative activity, levels of activity, structure of creative activity.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2017 р.

Прийнято до друку 24.02.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Роман С. В.